factum fuerit: valebit quidē ac. a tunc vz. ff. de fideiusso. l. grecē. ff. a tutore. a de interdic. a releg. l. relegatorū. ff. ad tps: a qui appel. fit. l. i. ff. biduū. Et hec est sma dy. a Cy Ad materiaz iuris ptinere potest ff. lex.

Justificatio.

Que exigunt ad iustificationē impij. ꝛ secū fm ray. Quatuor. que sūt sil tpe. f. motus libei arbitrij. ⁊ tritio animi. infusio grē a remissio culpe. A. Con. tho. a pe. vt in sum. ⁊. li. iij. ti. xxxiiij. q. xxix. B.

Ar acter.

karitas. katheciſmus a similia: q̄ re in trā C.

Latro. q̄s

dicatur latro publicus vel nocturnus populator a groz. ꝛ secū. Latro publicus dicitur qui insidiatur a aggredit in publicis stratis. Nocturnus vero populator agroruz qui de nocte agros vastat a incendit. Hos fm leges impune occidere licet. vt supra homicidium. i. ff. vi. nec gaudent emunitate si cōfugiunt ad eccīam vt supra emunitas ⁊ fugientiū. ff. i. Et ad istam latronis materiam pt ptinere ff. prędo: a ff. raptor.

Legare. Quid

iuris si testator legat rez alienā. ꝛ secū fm hosti. Si testator ignorauit ipsā esse alienā: heres nō tenetur prestare eam: nisi forte is cui relinquebat esset psona ⁊iuncta. puta vxor vel alia persona cui erat tantundē relicturus de suo. q̄ tunc tenet legatū. C. de lega. cū alienā. vel nisi ipsa res esset heredis q̄ tunc tenetur eam prestare. ff. de lega. ij. vnuz ex familia. ff. si rem tuaz. Si vero testator scit esse rem alienā: tunc tenetur heres emere a tradere. a si ille cuius est nō vult vendere: vel nō nisi nimis graui p̄cio: tenet heres prestare iusta; estimationē: nisi forte esset talis res cuius cōmerciū non hētur: vt res sacre a hmōi. Vnde nō obstat ex. de testa. filius. q̄ res ille erant res eccie: in quibus legatū nō tenuit Con. inno. A. f. in dicto ca. filius. Ibi etiā hoc notat glo. a addit q̄ legatario incūbit pbare scientiaz testatoris. Predcā etiā notant in sum. cō. li. ij. ti. v. q. ex. B. Legatuz ad pias causas valet cuz minori solemnitate vide infra lex. ff. ix. versu. xi. Quomodo heredes debeāt solvere legata. aut etiam debita defūcti: habet supra hereditas. ff. v. A. qui incipit. Vtz heredes. B. a sequentibus

Legatus. quot

sunt genera legatorum. ꝛ Respon. secōm her. extra eodem ca. excommunicatis. Tria sunt. Naz quidam sunt legati de latere ipsius pape: vt sunt cardinales principaliter: et etiam alij. Sicut ibi

ibi ter. subdit. qui mittuntur de cu
ria. Secundi sunt nō de latere. s. q
mittunt a papa nō existentes in curi
a Verius tñ tenēdū qd probat Jo.
an. in. vi. s. q solū cardinales dicū
tur de latere. A. Cō. glo. ray. vt in
sū. con. li. iij. ti. xxxiiij. q. xxxix. B.
Omnes alij vndecūq; missi nō dicū
tur de latere. Sūt a tercij q̄ pretex
tu eccāy suay hūt legacōz. An vo
tales possunt absoluē percussores
clericoy hēs supra absolutio. ij. in
prin. A. a etiā in dcō c. excōicatur
s. q non pūt absoluere. B

Legat9 de latere pt ofirma
re electiones epōy
A. ac etiā archiepōy vt in c. si ab
batem. de quo J. B. a exemptoruz
Alij legati nō sine speciali māda
to: ex. de elec. si abbatē. li. vi. Pōt
etiaz legatus de latere cognoscere
de causis ot ra exēptos vt sup exē
ptus J. penul.

Quid si legatus aliquē ex
coicauit dū eāt in p
uincia sibi decreta: nunqd post q̄
egressus ē pt eū absoluere. Ex Fm
imno. Si reuōtus ē: non poterit. Si
vero exiuit reūsurus post q̄ reūsus
fuerit: poterit a etiā aū regressum
si ē legat9 de latere. A. Immo si nō
sit de latē: pt absoluere in foro pe
nitētiali sibi subditos etiā extē p
uinciā: cū sit volūtarie iurisdcōis
vt s. ofessio. iij. J. ij. Judicialiē aūt
absoluē extra puinciā nō pt etiā
legat9 de latere vt s. absoluco. i. J.

Q legat9 quantūcum v. B
q plenā legationē hēat.
siue etiā hēat p̄ textu eccē siue: ñ hz
ex hoc ptātem oferendi beneficia
nisi ei spāliter fit ocessum: vel nisi
sit cardinalis: hētur ex eo. officij
li. vi. Qz si eccā hz pionum laycū
non pt oferri p legatū: nisi ei quē
pionus pūtaret. Eodem mō si hz
pionum clericū cui pionatus ope
tit rōe sui pīmonij: ex. eo. ci dilēs
A. s. in ti. de iure pa. B. Secus si dei
cus sit pionus rōe eccē: vel etiāsi
sit collegiū. q̄ tunc eo irrequisito pt
legatus oferre. q̄ pt qd maius ē
s. ipsas ecclesias oferre non requi
to epō. A. Facit ex. de offi. le. dilēs
a ibi hoc notat glo. B

Oēs reseruacōes quorūcun
q beneficioy facte a q
cunq; legato auctē legacōis A vel
ab executoribꝰ deputatis p ipsuz:
vt in c. pūti. de quo J. B a oia decre
ta siue denunciacōes a p̄essus ca
rent viribus finita legacōe. A. dū
mō ad collationē eorundē beneffi
cioruz iam vacantiū minime fit p
cessum: vt ibi. B Quinetiā si durā
te legacōe legatus in aliq̄ eccā. A.
s. cathedrali vel collegiata: vt ibi
B. fecit aliquā reseruacōz: non pt
illa pendēte facere aliā in illa eccā
Sil'r etiam post q̄ reseruauit vnū
beneficiū p̄tinens ad collationez
cuiuscūq; ipsa reseruacōe pendēte
non poterit aliud reseruare qd ad
eundē p̄tinet. Hec ex. e. pūti. li. vi.

Nullꝰ legatus pt facere a
liquā reseruacōz de
ecclesijs a dignitatib eay: vbi illi q̄
preficiunt hūt p electōez assumi
nec se intromittē q̄n eligēa postu
lare valeāt: ex. e. deliberacōe li. vi.

Nullus legatus pōt ocēdere alicui in gnali: vel i spālivt recepta resignacōe illorū q̄ hnt beneficia possunt illa alteri offerre: alr nō vz: ex. eo. de liberatio

Constitucōes fa. ne. li. vi

cte a legatis in sua puincia durāt postea ppetue Secus si cās de legit. qr egressis nūs de puincia nō durat iurisdcō de legatoz: nisi ante legatoz discessū citatio precesserit: ex. eo. ne mr mi.

Legatus nō pōt p cessum de legatoz impedire. aut eius sma irritare: sed pōt cā ofire a exeq: ex. de off. de le. studui

Quot modis finit le gacō. Ex fm io. an. Quatuor mod. Primo mō si bat fuit legatus ad tpus finito tpe finita ē legacō: ex. de off. de le. de cau sis. Secō q̄ reuocatus ē ff. de iud. l. iudiciū. Tercio q̄ egressus ē legationē aio non redeundi. Sec si aio redeundi: ex. eo. nouit Quarto p mortē ipsi legati: non tr. morte ostituentis. ex. eo. legatos li. vi.

Legitimus filius q̄s est. Ex fz rav. Legitim filius ē qui de legitimo matrimonio natus ē: vel de eo qd legitimū reputabat: ex. eo. cū inter Io Bem a hoc siue ambo in facie ecclē oiuncti sunt bō fide credētes se legitime copulatos vel si alt tm credebat. Nā a sic legitimus ē filius: a vtrq; pnti succedit: ex. eo. ex tenore. Secus si clādestine otraxerunt. qr videt fuisse ignorantia affectata

Aut ecēsi alo iped imentū scientes: publice otraxerunt: ex. eo. de clā. de spō. cū inhibitio. Idē tho. a pe.

Quō pnt legitimari: q̄ legitimi nō sunt. Ex Multipl r. Et primus qui dē mod est p sequens matrimoniū qn̄ solutus de soluta filios hz. s. naturales: si o trahit cū ea legitimant. Secus de spuriis. s. ex adulterio natis: ex. eo. oquestus a c. tanta. Sed est per spālem indulgentiā pape: ex. eo. p venerabilē. Hi duo modi in ca nonibus reperiunt. Sunt a alij fm legis Primus ē si pī filium nālez offerat curie impatoris. fiatq; ci rialis: vt in auten. q. mo. na. eff. le. Ff. si quis g. colt. viij. Idem si euz offerat curie ciuitatis de q̄ vel cui vico ē oriūdus: vt insti. de nup. Ff. vt. A Melius in auten. q. mo. na. le. Ff. si quis g. ij. B. Sed modus est si pī decedēs in testō naturalem filium noiet legitimuz: a ipse post ea offert principi testm: fiet legitimus. Tercius modus est si nullo filio legitimo exīte: ipse naturalis filius seipsuz offert curie vt dictū est in auten. qui. mo. na. eff. le. Ff. i. a Ff. si quis igit Quartus modus est. si pater in instrumento p publicam manum ofecto: vel a liter scripto: cū subscriptione trū testium cum nominet filium: nec adiecerit naturalem: vt in auten. vt liceat ma. a auie. Ff. ad lex. coll. viij. A Ibi dicit. Si quis filiū aut filiaz habens de libera muliere cū qua nuptie consistere possunt pb̄lico instrumento dicat. siue ꝓria

ɔscripto manu ⁊ hñti subscriptio
nem triũ testiũ fidedignoꝝ: siue ĩ
testõ siue in gestis munimentoꝝ
hunc aut hãc filiũ suũ esse vel fili
am ⁊ nõ adiecit nãlem: hmõi fili
um vel filiã legitimos esse ⁊ nullaꝫ
aliam ꝓbationẽ ab eis q̃ri: sed oĩ
frui eos iure filioꝝ legitimoꝝ. Ex
hoc em̃ ⁊ cũ eoꝝ mr̃e mr̃atur legi
timũ habuisse mr̃imoniũ. Ibi eti
am dr̃ ꝙ sic noĩando vnũ idem ius
extendit̃ ad õs alios filios ex eadẽ
mlere natos. B. Spurij vero non
pñt legitimari qñtum est ꝑ leges
sed impator vel aliꝰ auc̃te eius ali
qñ de grã legitimat ⁊ similiter pa
pa. A. Pred cã etiam notantur in
sum. ɔ. li. iiij. ti. xxiiij. q. ij. ſm ray.
tho. pe. ⁊ al. B

Quid ꝓdest filios esse legi
timos, ꝛc. Succedũt
in oĩbus bonis ꝑntum vt in autẽ.
q̃ mo. na. effi. le. ſ. ⁊ qm̃ ⁊ C. de suis
⁊ legit. here. ꝑ totum. ex. eo. conq̃
stus: ⁊ c. tanta. Et hoc intellige ni
si excludant̃ ab hereditate in cãsi
bus quos hẽs supra hereditas. ſ. ij
Vtꝝ legitimatꝰ quo ad actꝰ eccã
sticos: intelligat̃ legitimatꝰ quo
ad seculares: habes supra illegiti
mꝰ. ſ. ti. A. ⁊ ibi plenꝰ in addicõe
B Ad materiã istam ꝑtinere ꝑt su
pra filius ⁊ supra illegitimꝰ.

Legitima por
tio triplex ẽ. Vna ẽ q̃ ẽ de
bita iure nature ⁊ dr̃ debitũ bono
rum subsidiũ. ⁊ hec debetur filijs
tm̃ qui sine cã exheredari nõ pñt
⁊ huic portioni nullũ grauamen
põt imponi. C. de inoffi. testa. l. om
ni modo ⁊ duabꝰ. l. se. Et hec ẽ tal
Si sunt quatuor filij vel infra dñt
habere terciaꝫ ꝑtem. Si sunt quin
q̃ vel vltra debent hr̃e medietateꝫ
eius qd̃ eis deferebat̃ ab intesta
to. C. de inoffi. testa. Auten. nouis
sima. Et intelligi debet detractis de
bitis si q̃ essent. A. Facit. l. venis
se ff. de. v. sig. B. Item est alia por
tio. s. quarta falcidie que dẽtur iu
re institucõis vt cũ aliquis ẽ insti
tutus heres ⁊ illa hereditas est ex
hausta ꝑ legata: tunc institutꝰ ꝑt
detrahẽ sibi vsq̃ ad q̃rtã ꝑteꝫ hẽ
ditatis detrahẽdo de singulis lega
tis: ñ ad pias cãs A. Hoc hẽtur in
auten. similiter. C. ad. l. falcidiam
Cessat etiã falcidia qñ testator sci
ens quantitatẽ patrimonij sui ex
presse illam ꝓhibuit. vel si heres
non fecit inuentarium tempore ⁊
modis a iure statutis: vt in autẽ.
sed cum testator. C. eo. vel si heres
infra legitimum tꝑs voluntati nõ
paruerit testatoris extra de testa.
Raynaldus ad fi. Et ibi glo. dic̃
ꝙ tempus legitimum est tempꝰ
anni ɔputandum a iussu iudicis
infra quod tempus si non parue
rit: dicit ꝙ etiam ꝑdit omnia: ex
cepto qd̃ sibi debetur ex fideicom
misso. Item cessat falcidia quan
do aliqua sunt ita relicta vt nõ ali
enentur: sed remaneant apud suc
cessores eꝰ cui relinquunt̃ in autẽ.
sed in ea. C. eo. B extra de testa. Ra
ynaldus ad fi. ⁊ C. ad. l. falcidiã
ꝑ totum Item est tercia que dicit̃
trebelliamica. vt cũ aliq̃s institutꝰ

hæres rogatur vt alij restituat hæreditatē. Nā talis institutus pt retinere quartam ptem de tota hæreditate: vt in insti. de fideicō. hæres. §. sed qra. C. ad trebel. p totum. Nec tetrahit de vniuersitate hæreditatis. a in hac oputanē legata a donacōes ff. ad. l. falcidiā in quarta A. Nec lex non videt ibi hīi: a pūto q̄ velit allegare. l. in q̄ntitate: q̄ est eo. ti. Sz melius videt facere insti. de fideicō. hæres. §. sed qr. cū se. vbi pz q̄ omoda a onera hæreditatis diuidunt inter hæredē a fideicō missa tū: siue sit vnus hæres: siue plures p suis portiomb9. B. Cōtur hæc ex. de testa. Raynutius. Et si plures hæredes instituti fuerint diuident inter se dictas portiōes. Nec q̄ dicta sunt de iure sunt. Certum circa hæc diuersaz tractatum varia est ofuetudo: que si rōnabilis sit a prescripta: seruari debet. vt supra ofuetudo. §. iij. iiij. a. v. A Nic possz ofuetudo irrōnabile disceri: qn̄ esset contra relicta ad pias causas vt notat in sum. o. li. ij. ti. v. q. xiij. Et oseqnter idem foret qn̄cinqz esset otra debitum pietatis seu caritatis. B

Leprosus. quid

de oūgio leproso. Re Lepra supueniens soluit sponsalia A. s. de futuro: vt in c. trās. de quo §. Et ibi glo. que etiam dicit q̄ idē est de q̄libet enormi deformitate B seb non soluit matrimoniū: ext. eo. trās. Vnde si otractū fuit tenetur coniunx ad reddition̄ debiti: ex. eo. c. v. a ñ. Leprosus etiā otra hære potest si inuenit volentē: ext. eo. c. ñ.

Vtz coniūx teneat cohabitare oungi leproso Re fm tho. in. iiij. di. xxx. ñ. Licet teneat reddere debitū: non tñ tenet ei cohitare. Non em̄ ita cito inficitur ex coitu sicut ex frequenti cohitatione. Et fm pe. hæc opinio celbrior est: quā a hos. declarat sic. Sufficit leproso q̄ vxor ita ppe sit q̄ ppter loci distantiā non fraudetur debito: nec oz q̄ in eadē lecto. aut in eadē domo moranē. Filij q̄ leproso cū sano manere dēt ne inficianē. A. Idē in sum. con. li. ij. ij. ti. ij. q. lxvi. cū duab9 se. B Vtz leprosi teneanē dare decimas hēs supra decime. ij. §. i. Et vtz de sepl̄tura. A. s. alic9 leprosi intrantis domū leproso vt in loco allegato. B. teneat ad canonicā portionem videt. j. sepultura. iij. §. xi. q̄ incipit Quid de leprosis.

Vtz sacerdos leprosus debeat celebrare. Re Rñ. fm wil. Populo quidē ppter scandalū celebrare non debet: sed p̄uatim: si non sit minis deformis. A. aut debilis fm eundē: vt in sum. con. li. ij. ti. v. q. xliij. B. non ē phibendus: sed tñ cessabit a ministerio quo ad sanos. A. sed leprosis cantare a ministrare potest Dima vt in dcā q. xliij. B

Ex. i constitutio

Quid ē lex. Re Lex ē cōstitutio ppli in q̄ maiores natu sit

cum plebibus aliq̄s sanxerūt: di ij. lex. Et de hoc etiaꝫ vide in fine sequentis. §.

Quis p̄t facere legem. ꝛc. Rx ſm tho. pri. ij. q. xc. Lex p̄ncipaliter respicit ad bonū cōe. Ordinare aūt aliq̄d ad bonuꝫ cōe: est vel totiꝰ multitudinis: vel alicꝰ gerentis vicem totiꝰ multitudinis. Et ideo ꝯdere legē vel ꝑtinet ad totam multitudinē vel ad ꝑsonam publicā q̄ totius multitudinis curā hꝫ. Est tn̄ ꝓmulgatio necessaria ad hoc vt lex hēat suā virtutē. Vnde ꝛ di. iiij. A. in §. leges. B. dr̄ q̄ leges instituunt̄ cū ꝓmulgant̄. Et sic p̄t colligi talis diffinitio. Lex est q̄dam rōnis ordinacō ad bonum cōe ab eo qui curaꝫ coītatis hꝫ ꝓmulgata. A. Con. host. vt in sum. ꝯ. li. ij. ti. v. q. cciij. B

Sed qui sunt illi qui ita curaꝫ coītatis hn̄t q̄ possint legem facere. ꝛc. Rx ſm hosti. Generalem ꝯstitutionem papa p̄ot facere in oībus spūalibus ꝛ eccāsticis: ex. eo. c. fi. Item legatus in ꝓuincia sibi ꝯmissa: ex. de offi. le. ca. fi. extra de loca. ꝛ ꝯdu. ex rescripto. Iteꝫ sinodus ꝓuincialis xvi. di. q̄ dr̄. Item sinodus ep̄alis. xviij. di. c. v. ꝛ c. fi. Item ep̄s in sua diocesi p̄t ꝯstitutionē facere: extr̄ de ma. ꝛ obe. si quis. extra de loca. et ꝯdu. vestra nobis. Item capl'um p̄t sibi ꝯstitutionē facere ex. eo. cū accessissent. Sil'r ꝛ vniuersitas clericoꝝ ꝛ mgr̄oꝝ: ex. eo. ex lr̄is. Itē in tp̄alibus gn̄alē legem p̄t facere imp̄ator. Ede legi. l. ij. ꝛ l. fi. Nō tn̄ in spūalibus seu eccāsticis. Itē prefectꝰ pretorio ꝛ omnes quibꝰ imp̄ator hoc mandat. Item ꝓpl's romanus. Itē senatus romanus. Omnes isti legeꝫ generalē facere p̄nt. Item oīs ciuitas siue ꝓpl'us p̄t sibi legē facere. Hec oīa in isti. de iure na. §. i. ꝛ ij. Idē credo de quolibet collegio approbato: ex. eo. q̄ in eccāꝝ: ꝛ c. ex litteris A. Idem in dicta q. cciij. Et additur ſm inno. in c. vestra nobis: ex de loca. ꝛ cōdu. vbi dicit q̄licet ep̄s cum capitulo suo possit statuta facere super iurisdictione sua: sup aliis tn̄ nō p̄ot: nisi hi quoꝝ interest: cōsentiant vel ad nnꝰ sint p̄ntes: de con. di. iij. c. v. ꝛ ex. de his q̄ fi. a prel. fine ꝯsen. ca. c. penl. ꝛ fi. B

Bz infra qd̄ tp̄s incipit artare. ꝛc. Rx ſm hosti. Constitutio gn̄alis incipit artare pꝰ duos menses a tp̄e publicacōis: vt in autenti. vt fact. no. ꝯstitutiōn. in rubro ꝛ nigro. A. coll'. v. B. Idē ber. ꝛ io. an. dicens sic. Cū istud sit iure ciuili expressum: ꝛ iuri canonico ꝯtrariū non sit: cautum illud seruabimus. qm̄ etiā roboratum videtur: ex. ne de. vel mo. ca. vl. ꝛ de sen. exco. nouerit Et addit dicens: nisi in ipsa ꝯstitucōe aliꝰ caueatur. Et ꝑ hoc soluunt̄ si qua inueniunt̄ ꝯtraria. Inferioꝝ aūt ꝯstitutio ſm eun. host. vtputa cāpl'orum ꝛ vniuersitatū incōtinenti ligat facta ꝓmulgacōe: nisi forte absentes ꝛ ignorantes: quibꝰ neq̄ tp̄us dabo neq̄ limitabo: sed iudicis arbitrio relinq̄ ar. ex. q̄ ma.

ac. xo. c. fi. A. Idē in dicta q. cciij. B

Vtr ignorantes excusent ab obseruantia legū ꝛ ꝯstitutionū. ꝛc. Cōiter loquēdo non excusant: nisi sicut predictuz ē supra ignorantia. §. iij. tn̄ a sentē tijs ꝓlatis ꝑ statuta ordinariorū excusant ignorantes. qꝛ nō ligantur illis: nisi eoruz ignorantia fuerit crassa aut supina: ex. eo. vt aī maꝝ. li. vi. Et q̄ sit crassa seu supina hēcur supra ignorantia. §. fi.

Vtr cōstitutio respiciat p̄terita. ꝛc. Futura tm̄ respicit non preterita: ex. eo. cognoscentes nisi in ea noīatim de preteritis caueat: ex. eo. c. fi.

Vtr posterior constitutio tollat priorē. ꝛc. Tollit etiāsi de priori nullā faciat mētionē: ex. de cogna. spi. c. v. licet secus sit in rescriptis: ex. de rescrip. ceteꝝ ꝛ ca. ex ꝑte. Item secus de cōsuetudine. A. s. qꝛ ei non derogat ꝑ nouā ꝯstitutionem pape nisi de ea fiat mentio: vt in loco allegato. B. supra ꝯsuetudo. §. vi.

Vtr leges humane obligent in foro ꝯscīe. ꝛc. ꝛc. ꝑm tho. pri. ij. q. xcvi. Leges hūane si iuste sint hn̄t vim obligationis in foro ꝯscīe a lege eterna a q̄ deriuantur ꝑm illud ꝓuerbi. viij. Per me reges regnāt ꝛ legū cōditores iusta decernunt dicunt aūt leges iuste. Primo quidē ex fine: s. qn̄ ordinātur ad bonum cōe. Itē secdo ex auctē. s. qn̄ lex lata non excedit ꝑtātem ferentis. Itez tercio ex forma qn̄. s. ꝑm equalitatē ꝓꝓ ortionis imponunt subditis onera ad bonum cōe: ꝛ ꝑm hoc leges hꝰi onera imponentes iuste sūt ꝛ obligant in foro ꝯscīe. di. ix. quicūq; Leges vero iniuste nō obligāt. de quibꝰ vide in se. §. A. Idē in sum. ꝯ. eo. ti. q. cciiij. B

Que sunt leges iniuste. ꝛc. ꝛc. ꝑm tho. vbi supra. Iniuste sunt. Primo quidē ꝑ ꝯtrarietatē ad bonū humanū: ꝛ hoc tripl'r. s. cōtrarijs modis nunc dcīs de legibꝰ iustis. Nā vno mō sunt iniuste ex fine. sicut cū aliq̄s presidens leges imponit onerosas subditis non ꝑtinentes ad vtilitatez cōem: sed magis ad ꝓꝓriā cupiditatem vel gloriā Secūdo mō ex autoritate. s. cum aliquis legē fert vltra ꝯmissam sibi ꝑtātem. Tercio mō ex forma: puta cum ineq̄liter onera mlt'tudīs dispēsant etiāsi ordinent ad bonū cōe: ꝛ tales magis sunt violentie q̄ leges Vn̄ nō obligant in foro ꝯscīe nisi forte ꝓꝓter vitandū scandalū. Itē iniuste sunt per ꝯtrarietatē ad bonū diuinū. sic leges tirannoꝝ inducentes ad ydolatriā vel ad qd̄libet aliud qd̄ est ꝯtra legē diuinā: ꝛ tales leges nullo mō licet obseruare

Bz nunq̄d inter leges imperiales q̄ nunc vigēt sint aliq̄ casus illiciti ꝛ ꝑm aīam non seruādi. ꝛc. Sūt vt dr̄. di. x. lege Et primo quidē in mr̄imonijs. Nam ꝑm leges filiꝰ vnius germani copulari p̄t ꝑ mr̄imoniū cū filia alteriꝰ germani: vt insti. de nupt. §. inter eos. C. de nup. l. nemini ꝛ ꝑm

de ū: tales dñt penitus separari: ext.
de ꝯsan. a aff. non dz. a xxxv. q. iij
p gemē. Sedo qꝫ fm leges puella
rapta non pōt ꝯtrahere mrimoni
um cū suo raptore. C de rap. vir. l.
vnica. Et idē erat olim fm antiqs
canones: ſ hodie pt: ex. de rap. c.
fi. vide Frapto. ij. ff. ij. Tercio: qꝫ
fm leges licitū est hoi soluto tenē
mlierem solutam in ꝯcubinam vt in
auten. q mo. na. effi. fui. ff. si qs ā
Sed fm deum etiā fornicatio sim
plex mortale pctm est: a excludit a
regno dei: vt dt apls v Choz. vi.
Quarto qꝫ fm leges licitum est viro
occidere adulterum vxoris deprehen
sū in adulterio si ē persona vilis a
cui non debetur reuerentia. ff. de ad
ul. l. marito v Ke°. a l. si adulterium
a C de adul. l. Graecus. a filius licet
patri q hz filiā in ptate occidere
adulterum filie in domo filie. a econ
uerso licet pri occidere adulterā fi
lij a generi a occidere filiā ff. de ad
ul. l. pi. a l. nec in ea. a l. q ait. Si
mlis a latrones siue ppl'atorem a
grozvt sup homicidiū. ij. ff. vi Sed
fm deū nihil eorum licet a phibetur ei
precipit exo. xx. Nō occides Quin
to qꝫ fm leges damnat qui oprehe
nsā in adulterio tenet vxorē. C
de adul. l. crimē: a. l. castitati. Sed
fm deū a iura canonica pt tenere
sine vlla pena: dummodo ipsa velit
ab adulterio recedere. xxxi. q. v. ff.
subaudit. A. al' incipit hic sbau
diendū. B. Sexto qꝫ secdm leges in
multis casibus licitum ē vxorē repu
diare a mrimoniū vite ꝯtractū dis
solue a maxime in casu qui notat
di. x. lege. a xxvii. q. ij. sunt qui di
cunt. A. In his ca. dī de dissolūcō
ne mrimonij etiā ꝯsumati cā reli
gionis qd phibetur: liz leges per
miserint. B. sed hoc lex 8ma phi
bet: vt in eisdē c. dī. Septimo. qꝫ
fm leges mlier q mortuo marito
nubit infra tps luctus. s. vinus an
ni: infamis fit. a incurrit multas
penas. C de secū. nup. l. v a ij. Sed
fm deū vt apls dicit nubat libere
cui vult ex. de secū. nup. ca. fi. Et vt
notat in noc. remittunt ei oes ille
pene q sunt tm ad ipsius penā Se
cus si in de puerat aliqd ad alios
A. dns an. de bu. clari hoc ponit
in dcō c. fi. de sdis nup. dicens qꝫ
quedā sunt pene q fundant sup
odio secundarum nuptiarum vel festi
nacōe transit a tales pene sūt cor
recte: vt hic. qꝫ cōsistere mrimoni
um nō est odiosū neqꝫ phibitū:
sed ab apl'o pmissum Quedā sūt
pene q fundant sup fauore primi
mrimonij: a iste adhuc hodie du
rant: vt si mr ꝯsequtur aliqd ab in
testato vel ex testō alicus filiorum
prioris mrimonij hz solū vsufru
ctū sup eo dū viuit: remanet ppri
etate ad filios eiusdē mrimonij
si extant quibus nō extantibus ꝯsequt
plenū ius: vt. l. fre. ff. fi. C de secū
dis nup. Item qꝫ vir siue mlier non
possit in vita vel post mortē dona
re nouerce vel vitrico plusq dona
uerit vnicuiq filiorum prioris matri
monij: vt. l. hac edcāli. C eo. Et idē
in multis filibus q ponit dns an.
vbi supra. B. Octauo qꝫ fm leges
filius spurius non est alendus: sed

ſm deū ⁊ canones ꝯtra vt ſupra fi
li⁹ ꝟ vij. A. q̄ incipit. Quid de ſpu
rijs. B. Nono qꝛ ſm leges heres ſi
nō fecerit inuentariū: tenet ad oīa
debita defuncti. ſecus ſm deū vt ſu
pra hereditas ꝟ v. Decimo qꝛ cuꝫ
in certis caſib⁹ ſm leges heres te
neat̄ de maleficio defuncti: ſecus ē
ſm deū vt ſupra hereditas ꝟ iiij A
qꝛ vt ibi pꝫ tenet̄ ad oīa debita de
functi etiā ex maleficio inq̄ntum
hereditas ſufficit. B. Vndecimo:
qꝛ ſm leges id qd̄ relinquit̄ in vl
tima volūtate: non vꝫ niſi hēat. vij
vel. v. teſtes. C. de teſta. l. ſi vn⁹.
⁊ l. ſi. ſed ſm deuꝫ in relictis ad pi
as cās ſufficiunt tres aut ec̄ duo
teſtes: ex. de teſta. cū teſtes. ⁊ c. re
latū. A. De hoc plenī⁹ ſupra. i ꝟ v.
in addicōe. B. Duodecimo qꝛ ſm
leges ſi ꝓmitto aliq̄d nudo pacto
A ⁊ ſimplici ꝓmiſſiōe ſine alia iu
ris ſolemnitate. B. non teneor. qꝛ
non orit̄ inde actio: vt. ff. de pa. l.
iure gentiū Contra eſt ſcd̄m deū ⁊
canōes. qꝛ mōrliter peccat recedēs
a pctō: ex. de pac. c. ⁊ cū ſilibus q̄
ibi nōntur Et vide ꝟ ꝓmiſſio. Et id
ſi ꝓmitto vni recipienti ꝓ alio. q̄a
ſm deū teneor. ſcd̄m leges nō A Ni
ſi ꝓmiſſio facta fuerit ꝑſone exn̄
ti ſub ptāte alteri⁹ vt ſeruo: ſeu fi
lio fa vel ꝓcuratori: ſeu negociorū
geſtori. Per hos eniꝫ bene acq̄rit̄
patri ⁊ dn̄o: vt in inſti. ꝑ quas ꝑ
ſo. no. acq̄. ob. ꝑ to. ⁊ ff. ⁊ C. de ꝓ
cura. ⁊ de neg. geſt. B Tredecimo
qꝛ inter ementes ⁊ vendētes conce
dunt leges. A Meli⁹ diceret ꝑ mit
tunt. Nullū em̄ dolū leges ꝯcedūt

ff. de dolo ꝑ totū. B. decepcōꝫ ⁊c. vi
de ſupra empcō. ꝟ iij Decimo q̄rto
qꝛ ſcd̄m leges nō liꝫ emere ſeu vē
dere iura ⁊ actiōes q̄ quis hꝫ ꝯtra
aliū ꝓ minori precio q̄ ſit pn̄cipa
le debitū: aliter nō vꝫ emptio: nec
peti p̄t niſi vſq̄ ad id qd̄ ſolutuꝫ ē
nec etiā pn̄t talia iura ꝓ ꝑte vēdi:
⁊ ꝓ ꝑte donari. C. mādati. l. ꝑ diu
ſas ⁊ l. ab anaſtaſio. Sed ſm aī
mā nihil ꝓhibet me emere iura ꝯ
tra aliquē ꝓ minori precio q̄ ſint
ipſa iura: duꝫ tn̄ non faciā hoc in
fraudē vſure ſed ꝓpter intereē meū
aut laboreꝫ q̄ forſitan erit in rehn̄
do. ſed qꝛ dubito ne debitor fugi
at: aut ad pauꝑtatē veniat. vide
hoc ꝟ vſura. iij ꝟ pen̄. B. Et ibi pꝫ ⁊
etiā in dictis. l. ꝑ diuerſas. ⁊ ab
anaſtaſio: q̄ hoc fuit ſtatutuꝫ ad
remouēdas lites ⁊ ꝓ cōi bono. Idō
non ē cāquare in ꝯſcīa non obli
gent: ⁊ ſibi imputet q̄ ſe intromit
ti hmōi periculꝰ ⁊ litigijs. B. Deci
mo quinto qꝛ ſcd̄m leges in lōgiſ
ſimo tꝑe: etiā poſſeſſor male fidei
preſcribit. Sec⁹ ſcd̄m deū ⁊ iura ca
nonica: ex. de reg. iu. poſſeſſor ma
le fidei. li. vi. De hoc vide ꝟ preſcri
ptio ꝟ v. Sedecīo qꝛ ſm leges ma
leficia cogitacōis: regulariter nō
puniunt̄. ff. de penis. l. cogitacōis
ſed tn̄ oīs cogitatio mala vel a dō
vel ꝑ pn̄iam puniendā ē. xxxiij. q
ij. oīs. Decimoſeptīo: qꝛ ſcd̄m le
ges liꝫ magi ⁊ venefici puniant̄:
tn̄ q̄ hoc faciunt ꝯtra imbres. ven
tos ⁊ grandīes p̄miant̄. C. d̄ ma
le. l. eoꝝ ſed ſcd̄m deū talia etiā ſic
facere grauiſſimū pctm̄ ē: vt clarē

ꝓbat tho. ii. ij. q. xcvi A. Et bene qꝛ non sunt facienda mala vt veniāt bona. ad Ro. iij. B Decimo octauo qꝛ ꝑm leges licitu; est in cā sanguinis corrumpe accusatorē. ff. de preua. l. fi. A. Ibi dr̄. In oīb⁹ causis preterq̄ in sanguine q̄ delatorem corrūpit: ꝑ victo hētur. ⁊ sic non innuit̄ q̄ hoc liceat: sed qꝛ tali pena non punit̄. B. Sed ꝑm deū non licet: vt ponit tho. ij. ij. q. xcvi Hec itaq; sūt q̄ notare potui: que q̄ntum ad casus aīe non sunt ꝑm deū tenenda: licꝫ sint concessa ꝑ leges. Alias vero iuris subtilitates ⁊ diuersitates iuris canonici ⁊ ciuilis iuristis relinquā. Porro de illis legibus q̄ ꝑmittunt vsuras nihil dico. qꝛ oīes abrogate sūt etiā ꝑ leges: vt ī vsura. i. ꝯ. xxviij. qui incipit. quid de legib⁹

Vtꝛ in legib⁹ possit dispēsari. ꝛ. Rꝫ ꝑm tho. ij. ij. q. xcvij Rēores multitudīs dispēsare pn̄t in legib⁹ humanis in aliq̄bus casibus. A. s. in quib⁹ dispensatio a iure ꝑmittit̄. al' secus cum nemo possit venire ꝯtra legē superioris. xix. di. nulli phas ē. B. ita tn̄ q̄ dispensatio non cedat in nocumentū boni ꝯmunis: sed potiꝰ ad illud ꝓficiat. Qui aūt sūt casus iuris canonici dispensabiles solū ꝑ papā habes supra dispensatio. ꝯ. vij. viij. ⁊ xix. A. s. in. ꝯ. qui incipit dispensatio cū seq̄ntibus. B

Vtꝛ in ꝯstitutionibus intelligant̄ ꝯcessa quecunq; non sunt ꝓhibita. ꝛ. Rꝫ sed in hos. Si ꝯstitutio ꝓmulgata est affirmatiue: oīa que ꝯtinet ⁊ ex eis sequentia vident̄ ꝯcessa: nisi reperiantur ꝓhibita: puta ꝯcessum est contrahere matrimoniū: ergo cuilibet ⁊ sꝑ nisi reperiatur ꝓhibitū Si vero ꝓmulgata sint negatiue: omnia ex eis sequentia intelligūtur ꝓhibita: nisi reperiant̄ ꝯcessa sicut ꝓhibetur ne quis occidat. ergo sꝑ ⁊ oībus ꝓhibetur nisi qn̄ inuenitur ꝯcessum.

Leges impiales imitantur canones. Vn̄ dicūt sic. Non dedignant̄ sacre leges canones sacros imitari: spāliter in matrimonijs ⁊ vsuris. in autent̄. vt clerici apud ꝓprios epōs. coll. vi. ⁊ ij. q. vi. ꝯ. hic colligit̄. ext. de no. operi. nunc. intellexim⁹

In legis fraudem nihil agendū. ff. de legi. ꝯtra legem. qꝛ cū quid ꝓhibetur vna via: intelligitur ꝓhiberi ⁊ alia. ex. de re iu. cū quid. li. vi.

Quid de ꝯdentibus leges iniq̄s. ꝛ. Rꝫ. Si leges inique sunt ꝯtra libertatem ecclesie: tunc ꝯdentes ⁊ seruantes sunt excōicati ipso fcō vt hēs extēse supra excōicatio. i. ꝯ. ij. v. viij. Si vo sint simpliciter ꝯtra aliqua dei et eccīe mandata vt puta. q̄ liceat facere simonias vel alienare feudū: precipue eccāsticum ⁊ hmōi: ipō iure non valēt. di. viij. que ꝯtra. xxxij. q. vij. flagicia. extra de cōstitu. que in ecclesiaꝝ. Et facientes ⁊ seruantes peccant mortaliter: ex. de simo. cum in ecclesie. ⁊ ca. non satis. Et si qui damnificati sunt oc

casione talis legis: ꝯditores ꝛ eo
rum heredes tenent̃ ad restitutio
nem. Illi etiã qui induxerunt ꝯdi
torem ad talẽ legem faciendam:
tenent̃ in solidum: ꝛ sil'r omnes
seruantes: tenentur ad restitutio
nem omnium eoꝝ que talium le
gũ occasione lucrati sũt: vel alios
damnificauerũt. Et eodẽ modo im
mo multo magis peccant ꝛ tenen
tur qui leges cõdunt directe ꝯtra
deum. sicut de ydolatria: vt hic su
pra. ff. viij. est dictũ. A. Hec etiam
notant̃ in sum. ꝯ. li. ij. ti. v. q. ccv.
ſm ray. ꝛ hosti. Et vltra predictuꝫ
casum etiaꝫ in alijs irrogat̃ excoi
catio ꝯtra talium legũ ꝯditores.
puta si cõderent legem sup vsuris
faciendis vel non restituendis: vt
in de. ex graui. de vsuris. vel sup si
monia committenda: cum in sy
monia hodie sit excoicatio papa
lis. vt patet p extrauag̃. eugenij
quarti. cũ detestabile. ꝛ idẽ in mul
tis alijs casibus qui pñt colligi su
pra absolutio. i. ff. ij. ꝛ excommuni
catio. i. ff. i. cum sequẽtibus. B. Ad
materiã legis potest ptinere sup̃.
ius. Leges audire non licet q̃bus
dam clericis. supra excoicatio. i. ff.
ij. v. vi. ꝛ ibidem. ff. iij. v. xiiij. Quõ
papa possit tollere leges habes. j.
papa. ff. antepeñ.

Liuellarius cõ
tractus. Cõtractus iste q̃
in quibusdam locis dicitur dacõ
ad liuellum est idẽ qd contract⁹
emphiteoticus ꝛ idẽ de hoc vide su
pra emphiteosis.

Libellus famo
sus dicitur qñ aliquis scri
bit cedulam ꝯtinentem iniuriã si
ue infamiã alterius ꝛ pijcit eam
in loco vbi inueniatur ꝛ sic alius
infamatur.

Que pena ꝯficientis libellũ
famosum. ꝛ Quadru
plex est pena ſm q̃ quatuor mo
dis p̃t agi de eo. Et primo quidem
si agatur criminaliter etiam ſm
leges ẽ pena capitis tã cõñ illũ q̃ fe
cit: q̃ cõñ illũ q̃ inuenit: ñ corrupit
vel nulli reuelauit. C. eo. l. vnica. v
q. ꝛ si quis famosum. A. Ibi trans
sumpta est ps dicte legis vnice. v
bi dicitur. Si q̃s libellum famosũ
siue domi: siue in publico vel in q̃
cunq̃ loco ignarus repperit: aut
corrũpat priusq̃ alter inueniat.
aut nulli ꝯfiteatur inuentũ. Si ve
ro non statim easdẽ cartulas vel
ruperit vel igni ꝯsumpserit: ſ vim
earum manifestauerit: sciat se q̃si
actorem huiꝰ delicti capitali sentẽ
tia subiugandum. Hmõi autem
libellus alterius opinionẽ non le
dat. B. Et quilibet de ꝓplo accusaẽ
potest tales: qui netiaꝫ accusatori
ꝯstituitur precium pro modo sub
stantie accusate psone. vel si erat
seruus ꝓducitur in libertatẽ. ff. de
iniuri. l. lex. ff. fi. ꝛ C. eo. l. vnica.
Secundo si agatur ciuiliter. ſ. acti
one iniuriaꝝ que non publici iu
dicij: sed priuati continet q̃relam
C. de iniuri. iniuriaꝝ. Et sic punie
tur ſm iuramentum actoris ꝛ tax
ationem iudicis: vt in institu. de

mūri ꝓ pena Tertio si agatur ſm canones: a ſic q̃ famoſum libellū oficit: flagellatur a excōicatur. v. q. v. qm̃ m alterius: a c. hi qui. Et p̃t deponi cui ſit graue crimē a dā natione digniſſimū. xxv. d. ꝓ nūc aūt. Quarto m foro p̃nali. qr tam iſti q̃ alij detractores tenentur ad reſtitucōz fame p modū qui dictꝰ ē ſupra detractio. ꝓ. iiij. a. v. A. Idē m ſum. o. li. ij. ti. v. q. cc. B

Libertus eſt ille qui ex ſeruo factus ē liber p manumiſſionē Manumiſſor aūt p̃ionus dicitur a ſp libertus p̃iono tenetur ad quedā obſequia Ingenuus autē vocatur qui liber natꝰ eſt. a ſic nulli tenet obſequi Eſt aūt caſus quo libertus erip̃it m ingenuitatē. ſ. ſi a dño fuerit expoſitus: vt dī ſupra expoſitus.

Vtꝰ libertꝰ poſſit reuocari in ſeruitutem. Ro Libertus in ſeruitutem reuocat̃ ꝓter ingratitudinē. ſ. cū manus mittit in patronū: aut atrocem m̃uriam ſeu graue damnū rerum. vel vite periculū inferre preſumpſit. Et eiſdē cauſis p̃ot quilibet donator donationē reuocare: ex. de dona. c. ſi. A. Et ibi notat glo. q̃ ꝓ habetur m iſto. ꝓ. Notat̃ etiam m ſum. o. li. iij. ti. xvij. q. xiiij. B.

Que dia eſt inter libertos eccie a priuatos. Ro ſm hoſti. Multiplex. Prima. qr liberti eccie reuocant̃ in ſeruitutem ꝓter operas non preſtitas. xij. q. ij. d. ya comi. Secus in liberto p̃uati. Cde li. ca. ſolo. Inno. tamen intelligit hoc de obſequijs ipoſitis: nō de alijs. A. qr ad nō impoſita nō tenet̃: vt dicit ipſe inno. in c. de famulis extra de ſer. non ordin. vbi etiam dicit qꝰ p omiſſionem obſequij impoſiti non redigit̃ libertus in ſeruitutē: niſi eſſet nimis necāti um obſequium: puta qr negaret alimenta Tunc enim inquit reuocabit̃ in ſeruitutē. B. Secunda. qr filij liberto ꝓ eccleſie etiā nati poſt manumiſſionē ſunt obnoxij eccē. xij. q. ij. de libertis a c. liberti. ij. Secus in alijs. Ceo. l. v a ij. A. ſ. in ti. de libertis a eo ꝓ liberis. B Tertia qr liberti eccleſie tenent̃ ſeruire eccleſie: etiam ſi nulla opera ſint impoſita eis. xij. q. ij. d. ya comi in fi. c. liberti. ij. Secus in alijs. Ceo. l. v a ij. A. Ibi non tene hoc apparet: ſi tene hoc dicit inno. in dicto ca. de famulis ꝓiunctis: que notantur ſm ray. in ſum. con. li. iij. ti. xvij. q decima quarta. B Quarta eſt. qr liberti eccleſie: ſi m̃urientur eccleſie vel accuſent illam vel teſtificentur contra illam: reuocantur in ſeruitutem etiamſi ordinati fuerint: diſt. liiij. qui ex famulis. a in predicto ca. d. ya comi. extra de ſer. nō ordi. de famulis Quinta: qr liberti eccleſie manumiſſi ad hoc et ordinentur nō p̃ſit de adquiſitis quocunq modo ad alios tranſmittere ſm quoſdam: quin potius omnia ad eccleſiam p̃tinebunt. Sed verius puto qꝰ hoc ſit verum ſolū quando in manumiſſione fuit dictum: alꝰ etiam teſtamentuz poſ

sunt condere de his q̃ ad q̃ fierunt.
ar. extra de ser. non ordi. eo. liten
tius. xij. q. iij. c. v. a ij. A. Idem in sum
con. eo. ti. q. v. fm tancre. ray. vl. a
host. Predicta etiam notantur in
dicta. q. xiiij. B. Multa circa mate
riã libertorꝫ habes ff. manumissio
a ff. seruus.

Litterc. De fal

sarijs litterarꝫ vide supra
absolutio. i. ff. iij. v. iiij. Item sup
excoicatio. iij. Quilibet dz portare
de curia lrãs de dignitate quã dic
se habere vt ff. pegrinus ff. fi.

Litigium pnt

hic summ̃ est cuiunus ver
bis alterius contradicit. in qua cõtra
dictione fm tho. ij. ij. q. cxlvi. duo
pnt attendi Quandoq̃ enim contin
git contradictio ꝓter hoc q̃ con
tradicens recusat psone dicentis
consentire ex defectu amoris animos
vnientis a hoc ptinet ad discordi
am caritati contrariam. Qñq̃ vero con
tingit ꝓter hoc q̃ contradicens nõ
vult contristare dicentem. a sic fit
litigiuꝫ qd̃ amicicie vl affabilita
ti opponitur: ad quã ptinet delecã
biliter alijs conuiuere. Vnde phus
dicit. iij. ethico. q̃ illi qui ad oia
contrariantur cã contristandi: neq̃
quoscuiq̃ curantes discoli a litigi
osi vocant. a vide supra discordia

Vtꝫ litigiosus plus peccet
q̃ adulator. Ex scõm
tho. vbi supra. cũ virtus amicicie
principalius tendat ad delectãdũ
q̃ ad cõtristandũ: ideo litigiosus
qui supabundat in contristando q̃
uius peccat q̃ adulator qui sup
abundat in delectando. Per acci
dens tñ posset econtrario esse. puta
si in aliquo pticulari adulator ma
gis intenderet p deceptionẽ nocere
vel hmõi

Sed quare litigiosus phi
tetur ordmari. Ex fm
hosti. Triplex est causa. Prima:
q̃ tales non sunt apti ad huilem
doctrinam que requiritur ab eis.
Vnde dis. xlvi. ff. i. dicitur. Nihil ẽ
impudentius arrogantia rustico
rum qui garrulitatem autoritatẽ
putant. a pati ad lites in subiços
tumide intonant. Secunda cã est
q̃ litigiosi vel adulationibus ani
mos principũ sibi conciliãt vel fea
tribꝫ suis detrahendo infamie no
tam ingerũt. vel inter frẽs discor
diã seminando: seditiones nunq̃
cessant facere. di. xlvi. ff. ij. Tertia
cã est. q̃ cum ipsi deleant discor
dantes ad concordiam trahere: a eã
oblationes dissidentium phibẽ
tur recipere: non dñt litigãdo alios
ad discordiã prouocare. d. xc. in pn
cipio a p totam. di.

Locatõ vel cõ

ductio. Locator dicitur q̃
rei suc vsum alteri p precio cedit
Vt cũ loco tibi domũ meam: ego
sum locator. tu vero conductor. Et eti
am qñq̃ quis dicit locare opas
suas: qñ offert se ad faciendum
aliq̃d pro precio. vel etiã qñ acci
pit rem: vt faciat in ea aliq̃d: qd̃
dicitur innominatus contractus. A. ni

si intruenīat pretiū pecunie. tunc
enī esset mera locatio. vt in instī.
de loca. a odu. in principio. B.

Quo tēpe oz solui merces
locatori. c. fin gof.
Seruari debet qd inter eos actum
est. Si vero nō apparet quid actū
fit: seruand? est mos regionis. q̄ si
etiā non apparet vel est varius ser
uandū qd minimū est. s. vt solua
tur in fine anni. ex. de re. iu. in ob
scuristi. vi. Idem azo.

In quibus casibus pōt dnīs
expellere inquilinū seu cō
ductorē. c. In quatuor. Primus
si dom? locata necāria facta sit sue
habitationi: puta si domus quā
habitabat casu destructa est. a si
postea duxit vxorem vel alia simi
lis necessitas supuenit. Intelligē
dum fin hosti. qn tpe locationis
illa necessitas nō imminebat. Se
cundus casus est: si domus habet
necessitatem repationis. Et intelli
go de necessitate orta post locatio
nem. Et in his duobus casibus re
mittenda est pensio p rata tempo
ris Tertius si oductor peruerse in
domo versetur: vt si tenet porcos
in solario: vel non est in ea scōm
pactū oductionis: vel si deteriorez
faciat: vel malas feminas ibi tene
at: aut etiam peruersos hoies: ar.
in autē. de leno. ff. sanximus. con.
iuncto. ff. si quis autem: eo. ti. vbi
etiam patet q̄ nisi dominus expel
lat de domo sua huiusmōi turpes
psonas a lenones grauiter puni
tur. B. In quo casu aliq̄ dixerit nō
esse remittēdum ptem pensionis
p rata temporis. Sed ontrarium ve
rum est q̄ dnīs tenetur remittere.
pōt aūt agere ontra inquilinum p
damno dato: vt extra eo. ꝓpter.
A. Et ibi hoc notat glo. addens q̄
locator aget actione legis acq̄lie
a ex locato. B. Quartus cū inqui
linus p bienniū non soluit pnsi
onem. q̄ pōt expelli. etiāsi ad qui
quenniū vel vltra oduxit. A. Nisi
celeriter satisfecerit: dicto c. ꝓpter.
Et de ista expulsione latius supra
emphiteosis. ff. iiij. in addicōe. B.
Nos quatuor casus habes in dcō
c. ꝓpter. A. Hec etiā notantur in
sum. con. li. ij. tit. viij. q. xxxv. vbi
etiā additur fin hosti. q̄ oductor
intelligit in prolie versari si opera
rustica suo tēpe non exercet. vel si
ꝓpter inimicicias ex eius culpa p
cedentes damnū detur. B

Vtrū conductor teneatur
locatori de dāno qd
in re locata ontigerit. c. fin hosti.
Tenetur: si ontigerit culpa sua vel
illorum quorum opa vtitur. a in
hoc ontractu venit etiam leuis cul
pa: cum gratia vtriusq̄ celebret:
q̄uis quidam ontrarium dixerint
vt in instī. quibus modis re ontra
hitur obligatio. ff. vltimo. A. Qui
tamen accipit mercedem p custo
dia: tenetur etiam de leuissima cul
pa fin hostien. a in sum. cō. eo. ti.
q. xxxvi. a sentit glo. in. l. q̄ merce
dem. ff. de loca. Et intellige quādo
obtulit se custodie. ar. l. i. ff. sepe.
ff. de positi. Als secus: vt supra de
positum. ff. iiij. in additione. B. Vñ
si auriga dū ceteros curru suo tūs

ire cõtendit curru euertit: ⁊ seruũ
quem cõduxerat quassauit vel oc
cidit: tenetur. Debuit enim se tem
perare ⁊ diligentius se habere. ff.
eo. Item queritur. Sed si fecit qd
quicunq; diligens fecisset: secus
erit. vt. ff. eo. si merces. §. qui colũ
naz. De damno vero dato vel alio
cui obuiare non potuit: non tene
tur. ff. eo. sed de damno. A. Et ibi
patet q̃ tenetur de damno dato
ab eo quem posuit in custodiam
B. Similiter etiam nec de casu for
tuito.

¶ Vtrũ ille qui locat operas
suas faciẽdas in ali
qua re teneatur de damno illius
rei. Rñ. ꝑm Hosti. sicut ⁊ in superi
ori questiõe. Si damnũ contingit
culpa illi⁹ tenetur. aliter non Vn
de si columnaz trãsferendam acce
pit vel dolia ⁊ huiusmõi: ⁊ fracta
sunt sua culpa: vel illorũ quorum
opera vtitur: tenetur etiam de cul
pa leui. Secus si diligẽtiam adhi
buit. ff. eo. si merces. §. qui colum
naz. Et licet de damno ab alio da
to non teneatur. vt. ff. eo. sed de
damno. tenetur tamẽ d̃ custodia
ff. eo. qui mercedẽ. Naz ⁊ qui mer
cedem pro sola custodia accipit
tenetur etiam de leuissima culpa.
extra de depo. bona fides: sed de ca
su fortuito non tenetur nisi ex pa
cto. vt ibi. A. vbi etiam dicitur si
p̃cessit culpa vel mora. B. Item si
sutor puerũ quem cõduxerat for
ma calcei tam vehemẽter percussit
vt ei oculus effoderetur: tenetur.
quia leuis tm̃ castigacõ ei permis
sa est. ff. eo. Itẽ queritur. ⁊ extra
de homi. ad audiẽtiam. Item qui
recipit palliũ meum ⁊ postea per
errorem dedit alteri: tenetur: quia
nõ tolerat̃ error in facto proprio
ff. ea. Item queritur. §. item si pal
lium. Item si vestimẽta polienda
accepit ⁊ mures roserũt: de culpa
tenetur. ff. eo. itez queritur. §. si ful
lo. Item si aliquid sarciendũ vel
poliẽdum: vel gemmã sculpendã
vel includendaz accepit: tenetur.
excepto si res vicio suo frangatur
nam tũc non tenetur. nisi p̃ specia
le pactũ. Et eodez modo si vitulos
pascendos accepit. ff. eo. si q̃s fun
dum. §. si quis vitulos. ⁊. l. item q̃
ritur. §. si gemma. xxiij. q. iiij. tres
personas. Item si nauta me inui
to ponat res meas in alia naui q̃
vbi posuerim ⁊ perijt: tenetur. ff.
eo. item queritur. A. in §. primo.
Et ibi patet q̃ si trãstulit non in
uito domino: sed bona fide: ⁊ sine
culpa: nõ tenetur: vel etiam si ma
la fide transtulit: sed in eadem na
uigacõne vtraq; nauis perijt. ff.
ad. l. ro. de iac. l. si. §. primo Posita
etiam in hoc. §. notantur in sum.
cõfesso. lib. ij. titulo. viij. questio.
xxxvi. B

¶ Pone q̃ locatori opeis vt
pastori res perijt ⁊
domin⁹ dicit q̃ perijt culpa seu do
lo illi⁹: ⁊ pastor negat. cui incum
bit probatio. Rñ. scd̃m Hostiẽ.
Pastori. nam cum ipse racõne of
ficij debeat custodiaz habere. si di
cit amissam ouẽ probet abfuisse
culpaz sine dolum. sicut argẽtari⁹

probare debet amisisse racōes cuz ruina vel incendio. ff. de eden. si q̄s ex argentarijs. §. vltimo. Idem in custode carceris. ff. de custo. ⁊ ex hi. re. l. vltima. cum alias qui dolū allegat. dolū ꝓbare debeat. ff. de ꝓba. quotiēs. §. qui dolū. A. Idē in dicta. q. xxxvi. B.

In quibus casib⁹ remittitur census siue pensio rei locate. Rn̄. Si conductor expellitur: fit remissio pro rata temporis. vt supra. in. iij. §. dictum est. Aliter etiam conductor corporis alicui⁹ vt puta agri excusatur a solucōe ꝓpter vim maiorē cui r̄sisti nō potuit Item ꝓpter id q̄d p̄ter ꝯsuetudinē euenit. A. puta tēpestas vel alia aeris intemperies in deuastacōe fructuuz. vt in. l. de q̄ statim. B. vt. ff. eo. l. ex ꝯducto. §. ij. ⁊. iij. Itē spāliter ꝓpter sterilitatē afficientē ꝯductores mg̃no incōmodo n̄ stellitas valeat ꝯpēsari cū vbertate p̄cedentis ⁊ seq̄ntis āni ⁊ fiet hec remissio ꝓ rata sterilitatis. ex. eo. ꝓpter. A Et s̄m Goff. in fū. ꝯ. li. ij. ti. viij. q. xxxvii. sterilitas ⁊ vbertas intelligūtur s̄m vulgi opinōz. lz quidā dixerint sterilitatē q̄n semē nō ꝑcipit. Silr ꝓpter vbertatem si casu fortuito ꝯtingat augm̄tanda est pensio. nō aūt si hec fiat diligētia possessoris. Et infra subiūgit. Itez hec q̄ dicta sunt de pēsione minuēda vel augēda intellige s̄m Goff. in eo colono q̄ numis colit. Nam partiarius q̄si iure societatis ⁊ lucrū ⁊ damnū cum dn̄o fundi ꝑtit vt. ff. eo. l. si merces B. Sz si aliq̄s locat opas suas tm̄ vel accipit rē vt aliq̄d i ea faciat. A. vel etiā locat rē ⁊ opaz vt in dicta. q. xxxvij. vbi hec nōnt s̄m Inno. ⁊ Host. B totā mercedem recipit. etiāsi casu fortuito impedit⁹ fuerit. nisi mora vel culpa possit īputari. ff. de variis ⁊ extraor. ꝯg. l. i. §. penlt. ⁊. ff. de statu liber. l. cū heres. §. plt. A. Potius videt. §. an̄ plt. B.

Quid si cōductor fundi aliq̄d expēdit in re ꝯducta. Rn̄ s̄m Host. Si expēdit necārio vel vtilit auxit. edificauit vel instituit aget cōn̄ locatorē vt expēsas recipiat. ff. eo. l. dn̄s. Al' secus

Vtr ꝯductor agri vel dom⁹ vel alteri⁹ rei possit rez ipsam alteri locare. Rn̄. Potest. C eo. l. nemo. ⁊ tunc res posterioris cōductoris obligate sunt p̄ncipali domio vsq̄ ad illam q̄ntitatem quā ille secūdus cōductor tenetur priori. ff. eo. l. si in lege. §. si colon⁹ A. Ibi dicit q̄ fruct⁹ rei locate sūt in causa pignoris ac si prior cōductor eos percepisset ⁊ q̄ alie res posterioris cōductoris nō obligant dn̄o. Sz glo. dicit ibi. s. in totū: s̄z ꝓ parte sic vel nō obligātur q̄n nō sūt inuecte. B.

Null⁹ prelatus religiosus potest concedere ad vitam nec ad certū temp⁹ ad dit⁹ vel ꝑtem eoz. A. aut iura aut possessiones monasteriorū vel aliaz administracōnum sibi cōmissaz vt in de. de qua infra. B. alicui etiam ꝓ quacūq̄ pecunia nisi ncitas vel vtilitas cōuentus siue loci ex

poscatur a accedente o sensu ouetus.
aut si ouentū nō hz accedēte o sēsu
suspicionis a q̄ cōtrexerit mouerit sen
tentiā suspēsionis. nec ēcipiēti ad
q̄rit aliq̄d ius Vñ hoc nō extendit
ad locacōes: vel reddituū aut fru
ctuū vendicōes ad modicū tp̄s vt
de reb⁹ eccie nō alie. mōsteriorū.
in de. vide ff. symonia. iiij. ff. iij. Bō
oductoris sunt obligata locatori.
vt ff. pignor. ff. ij.

Ludus a loc⁹.

Vtrū in ludis a iocis pos
sit esse virt⁹. ex. ff. sēm Tho. ij. ij. q.
clxviij. Sicut hō indiget corpoali
ēfocillacōe: q̄ non p̄t otinue labo
rare. ita etiā ex pte aie indiget ge
ra solatio q̄d fit p ludicra a iocō
sa. Circa q̄ tria vidētur p̄cipue eē
cauēda. Primū a pnīcipale est q̄
p̄dicta delectatio non q̄rat in ali
quib⁹ opib⁹ seu verbis turpib⁹ a
nociuis. Secūdū ne totalit̄ grauī
tas aie resoluat. Terciū vt ludo⁹ sit
ouenies sēm ogruitatez p̄sone.
tp̄is. a loci. a sēm alias circūstā
tias debite ordinētur. Et hec virt⁹
sēm p̄bm weat̄ eutrapelia

Qūo in ludis sit vitiū. ex. Rñ.
sēm Tho. vbi s. Vitiū
est in ludo. Prio quidē sēm excē
sum q̄ quis ad ludū assumit tur
pia verba vel facta vel ea q̄ ver
gūt in p̄ximi nocumētū q̄ de se sūt
pdā mortalia. a sic excessus ludi
est peccatū mortale. Et potest esse
excessus in ludo q̄ non est cuz de
bitis circūstantijs: puta q̄ nō cō
petit loco seu tempi negocio aut
persone. Et hoc quidē q̄nq̄ potest
esse pctm̄ mortale ꝓpter vehemēti
am affect⁹ ad ludū. ita q̄ quis cō
tra p̄ceptum dei vel ecclesie talib⁹
vti nō recuset. Rñq̄ autez veniale
s. cum aliq̄s non tantū afficiatur
ad ludū q̄ ꝓpter hoc velit aliquid
ꝑtra deū omittere. A. nec etiā actu
aliter cōmittat. q̄ non sufficiat bo
na volūtas cui cōtrariatur opus.
xxxvi. di. nō satis. B. Secūdo pōt
esse in ludo vitium ꝓpter eius defe
ctū. Nam contra humanā rōnem
est vt aliquis se onere fū alijs ex
hibeat: puta duz mihil delectabile
exhibet a delectacōes alioz impe
dit Vñ Seneca dicit. Sic te geras
sapiēter vt nul⁹ exhorreat tanq̄
aspectū nec cōtemnat quasi vilem
Sed q̄ ludus non ꝓpter se queri
tur: ꝑ ꝓpter opacōem. iō defectus
ludi min⁹ est vitiosus q̄ excessus
Vñ pbs dicit. ix. ethicoz q̄ parz
de delectacōe sufficit ad vitam q̄si
p odimēto. sicut patū de sale suffi
cit in cibo.

Vtz liceat causa ludi vti hi
tu religiosoz. ex. Rñ. Nō
licet: ꝑ punīri debet grauiter qui
hoc facit. vt in Auten. de sanctissi
mis epis. ff. A. Po tius videtur
ff. penult. vbi dicit. Omnibus ge
neraliter in seculari vita cōuetsā
tib⁹ a maxime theatralia exercēti
bus viris ac mulierib⁹ interdici
mus vti scemate vel habitu mona
chi. aut monastrie. aut assistrie.
aut cuiuscūq̄ p̄sone huiusmōi.
Scientib⁹ vniuersis p̄sumentib⁹
in tali scemathe aut imitari aut

illudere in quacuq; ecclāstica disci
plina. qra corpalia supplicia fusti
nebūt a exilio ꝛtradētur. pui dētūb
hmōi locoꝝ epīsa q̄ sub eis sunt
dericis. Sz etiā quibuslibet militā
ribꝰ iudicibꝰ a q̄ sub eis sunt offi
cijs a locoꝝ defensoribꝰ. B. a. ar.
. Ede epāti audi. l. mime. A Ibi di
citur Mimmea q̄ ludibrio corpis
sui questū faciūt publice hitu ea
cū virgīnū que dedicate sūt deo si
vtanē. B

Vtꝝ in cātu seculari. citha
ris. ludo seachoruz et
hmōi sit pctm. ꝛ. fm Al. Si hec fi
unt a psonis secularibꝰ tpe a loco
opetū: licent. sicut a gnaliter 8 lu
dis dictū est. i. F. Si vero fiāt a del
ticis non videnē opetere nec licere.
maxime si dericis ludat cū laycō
ij. q. vij. laycos. xxiij. di. hijs igitē.
Multo etiaz minus cōpetūt religi
osis. A. Requiritē etiā quo ad secu
lares honestꝰ modus. vt supī. in
principio. a decēs causa Vñ. lxxx
vi. di. in. c. donate. dicit glo. q̄ nō
est dandū aliquid citharistis a si
milibꝰ: nisi qñ sonarent ad laudē
dei: vel ob aliā iustam cām. puta
recreacōnis vt q̄ aliquis est debi
lis vel infirmꝰ a q̄ extra has cau
sas similiter nō licet talia sonare
vel audire. Dec in glo. Et idem ꝓ
ter eādem rōnem pt intelligi a in
cantu. B

Vtꝝ inspectio spectaculo cū
fit pctm. ꝛ. fm Tho. ij
ij. q. clxvij. Inspectio spectaculoꝝ
vicios a reddit in q̄tum ꝓter hoc
hō fit ꝓnus ad vicia lasciuie. vel
crudelitatis p ea que sibi repēsētā
tur. A. Et in q̄tum p hoc retrahit
ab vtilibꝰ a bonis. vt sup. curiosi
tas. quo casu qñq; etiā excōicacō
iminet. Vnde de ose. di. iv. in. c. qui
die. dicit Qui die solenni pter mis
so ecclesie conuētu ad spectacula va
dit: excōicetur. B. Et ad hoc facit
supī curiositas. F. iij. a sup. chorea
F. ij.

Vtꝝ liceat vti ludis i eccle
sia. vide s̄ emunitas
eccē. F. ij. in fi. De choreis vide supī
chorea.

Ludus alee et
oīs ludus q̄ immitē fortu
ne: a ōmis talis est phibitꝰ fm le
ges. nō tū si quis certet hasta. si
ue pila iaciēdo. currendo. luctādo
vel pugnādo: qr hec fiūt causa vir
tutis corpis. ff. eo. l. ij. A. a ibi a in
l. se. pz. q ōmis ludus etiam si nō
immitē vitibꝰ fortune est phibi
tus. nisi immitē alicui exercitio vir
tuoso a vtili. B. Pro eo autē q̄ po
mitur in cōuiuio vescendi causa: p
mittūt leges ludere familie. ff. eo.
l. fi. A. Ibi dicit Qs in cōuiuio ves
cendi causa p omē in eam rem fa
miliā ludere pmittitur Et intelligi
tur de ludo licito a honesto cū debi
tis circūstantijs de quibꝰ in. c. pce
denti in principio Ista etiam q̄ hic
hnūtur notātur in sū. o li. ij. ti. viij
q. xxiij. fm glo. Ray. a hosti. B

Vtꝝ ludus alee sit pctm. ꝛ.
fm ray. Quicūq; lu
dūt alea siue taxillis. vel q̄ sunt p
ticipes seu inspectores ludi semp

peccāt. ff. eo. p totū. ⁊ Ceo. in con
stitucōe greca: ⁊ maxime si sūt de
rici. In Auten. de sanc. ep̄ is. §. inter
dicim⁹. A. Ibi etiā dicitur ꝙ deici
nō debēt accedere ad aliqd̄ specta
culoꝝ causa videndi. B. ⁊ extra de
vi. ⁊ ho. de. derici. Et est p̄ncipa
liter ⁊ p se pctm̄ auaricie. siue ra
pine. Est etiam causa multoꝝ pec
catoꝝ. ⁊ mendatiorū. periuriorū.
blasphemiarū. deceptionū ⁊ hui⁹
modi. A. De hoc latius in dicta. q
xxiij. vbi dicit̄ s̄m ray. Quā mag
num sit hoc pctm̄ patet inter alia
ex nouē que in talib⁹ attendūtur
Primū est desideriuz lucrādi. Ecce
cupiditas q̄ radix est omniū ma
loꝝ. vt dicit̄ ⁊ ad Thimot. vl. Se
cundū est volūtas spoliandi pro
ximū. Ecce rapina. Terciuz est vsu
ra maxima. s. xij. p. xi. non solū in
āno vel in mēse: s̄ in eadē die. extr̄
de exces. p̄la. inter dilectos Quartū
est multiplicia mēdacia ⁊ verba
ociosa ⁊ vana. Q̄ntuz est blasphe
mia. Ecce heresis Sextū est corrup
tio multiplex p̄ximorū. qui ad lu
dū inspiciendū de ꝯfuetudine p̄r̄
ua cōueniūt. Septimū est scanda
lum bonorū. Octauū est contemp
tus p̄hibicōnis sancte matris ec
desie. Glo. dicit argumentum ꝙ
scd̄m magistrū huiusmōi ludi sūt
prohibiti. non tm̄ dissuasi. qd̄ se
curius est dicere. Nonuz est amis
sio tempis ⁊ bonoruz que in illo tē
pe tenētur facere. Cō. Hosti. ⁊ ad
dit septē peccata alia que sunt fur
tuz. q̄ lusores sepe inopia cogēte
discūt furari. Item violentia. Ali
quotiēs ei ad hoc vt aliq̄s ludat
violent̄ detinet̄. ff. de aleato. solēt
Ecce seruit⁹ iniusta Itē crimē falsi
qd̄ cōmittit̄ in falsis taxillis faciē
dis: ⁊ ex certa sc̄ia ꝯmodādis siue
locādis Itē homicidiū: q̄ de ludo
veniūt ad verba ⁊ ex hijs ad v̄bera
tandē ad homicidia. Ecce iniuria.
Ecce homicidia. q̄bus iudex ex offi
cio suo occurrē debet. vt. ff. de vsu
fruc. eq̄ssimū. Itē fraus ⁊ deceptio
q̄ qui meli⁹ scit decipe meli⁹ credi
tur ludere. Itē adulatio Vn̄ dicūt
homies. Pulcher ⁊ bon⁹ luso: est
dn̄s meus Itē turpis ⁊ inhonesta
vita. B

Vtr̄ ludus alee sit peccatū
mortale. ⁊ Rescd̄m Wil.
Etiāsi homo nō ducit in ꝯfuetudi
nem mōrliter peccat Intellige qn̄
ex auaricia ludit. A. qd̄ sēp occur
rit. cū querat̄ lucꝝ p modū illici
tū qd̄ nil aliud est q̄ auaricia. vt
colligit̄ ex nōtis p tho. ij. ij. q. cxv
viij. ar. iiij. Grauitas etiā huius
pcti ꝯp̄hendit̄ aliq̄tenus ex dictis
in p̄ximo. §. p̄cedenti. cuz addicē.
B. q̄ ⁊ auaricia d̄ se est pctm̄ mōr
le. vt s̄. auaricia. §. ij.

Que pena dericoꝝ ludentiū
ad aleas. ⁊ Re. de hoc le
git̄. xxxv. di. c. i. vbi dicit̄ sic. Ep̄s
aut p̄sbiter aut dyacon⁹ alee aut
ebrietati deseruiens. aut desinat.
aut certe damnet̄ Subdyaconus
autē aut lector. aut cantor. aut de
sinat. aut cōmunione priuet̄. A.
Idez in layco qd̄ in minorib⁹ deri
cis. vt ptz in dicto. c. i. B. Et nota
q̄ ex dicto canone colligit̄ ꝙ si nō

ducit in consuetudinem non iustinebit
p dictam penam Vñ dicit de seruiens Si
milit a si duxit in consuetudinem a vult
desinere. Vñ dicit. aut desinat. Dz
tñ in vtroq casu p̃niam agere de
pcto. Et fm Host. idem hodie in sub
diacono qs in diacono. extra de
ser. non cr. miramur. A Idem in dicta
q. xxiij. Et addit fm Ray. q ex eo
q in dicto. c. v. dr damnet a coione
pueri. colligit q tale sit pctm mor
le a grane. B

Vtq qui in ludo alee vicit ni
li q non poterat aliena
re teneatur ad restitucoez. Ex. fm
Tho. ij. ij. q. xxxij. Q aliqs lucret
ab eis qui rem suam alienare non
p̃nt: illicitum a otra ius dmũ est.
Vñ qui talib9 vicit ad restitucoz
tenetur. Et hic addit ray. q tales
sunt furiosi. p digi. minores. xxv.
an. a maxime pupilli. Item mere
capti. surdi. muti. ceci. a q morbo
p petuo laborat: quia tales supes
se reb9 suis non possunt Idem de ser
uis. de religiosis. de filiafa. q non
habet peculiũ castrense vel quasi
Idez de vxore que non habet res pa
fernales. a etiam de administratoe
rerũ ecclesiarũ que pauperũ sunt.
Qui ergo talib9 vicit restituere te
netur. non dico illi qui amisit: si tu
tori. curatori. dño. monasterio.
patri. marito. siue ecclesie. A. misi
forte clericus rector ecclesie eet cor
rect9. a crederetur in debitos vsus
expesurus secdm glo. Ray. a in sum.
co. eo. titu. q. xxv. vbi patet q cũ
Ray. con. Hostien. circa dicta in
hoc. B

Vtq quicuq traxit aliquẽ
ad ludũ teneat restitu
ere q equid vicit. Ex fm Tho. vbi
sup. Restituere tenet. A. s. ei quez
attraxit Vñ nec de eo pt facere ele
mosinã fm eũdem Tho. vt in sũ. o
eo. ti. q. xxiiij. B. Et nota q ista at
tractõ large intelligẽda est. s. quõ
cuq verbis vel factis induxit euz.
cum ille al non eat ludurus Item si
ue induxit a principio siue in medio
ludi cũ ille vellet desistere. vt Azo
dicit.

Vtq q fraudulent ludit te
neat restituere. Ex. fm
Tho. vbi s Tenet. A. s. ei a q vicit
vt etiã p̃xie dictũ est a colligit ex
positis in dicta. q. xxiiij. Et intelligi
siue omisit fraude aliq: puta. q fin
gebat se q si nsciũ de ludo a quasi
hoiem q posset decipi. cui tñ decipe
intederet. siue omisit fraudẽ in ipo
ludo vt submittẽdo taxillos falsos
siue etiã veros male a fraudulose
iactãdo seu mẽdacit dicẽdo q obti
nuisset. seu male pecuniã numerã
do: a oia hmõi.

Vtq qui vicit philẽtere iure
ciuili. A qs prohibet
oem ludũ fortune a etiã non immite
te exercitio alicio opis vtuosi vt ta
ctũ est s. i principio a dat recpcoz
ci q ꝓter ludũ phibitũ aliqd sol
uit a heredib9 eius vsq ad. l. anos
vt. l. fi. C. eo. B. teneat ad restitu
tionẽ. Ex secdm Tho. vbi s. Jus q
dem ciuile non obligat oes: si eos
solos qui sunt hmõi legib9 subie
cti. a ita tũ p dissuetudinem abroga
ri pnt. io apud eos q sunt hmõi

legib⁹ astricti tenent integraliter
ad restitucōz. nisi forte cōtria ꝑ fue
tudo ꝓualeat. aut q̄s vicerit ei qui
traxit eū ad ludū in quo casu nō
tenet restituere: q̄ ille q̄ amisit non
est dign⁹ recipere. nec pōt licite reti
nere tali iure positiuo durāte: ꝯ te
net illꝰ dare in eleōsinas hec tho.
Porro dictū ius positiuū hē. Geo.
l. aleaz. a. ff. eo. l. vlt. in fi. Et idē ꝑ
fuleriez etiā dicto iure positiuo du
rāte. s. q̄ ille q̄ attract⁹ fuit ñ tenet
restituē. nec tñ licite ꝓt tenere ꝓpter
ipsā turpitudinē talis lucri vt in
se. ff. dicitur

Vtrꝰ ille q̄ vicit qñ volūtarius cū volūtario ludit te
neat ad restituēdū. ff. q̄. q̄dam dicūt
q̄ nō: ꝯ paupib⁹ est erogāda tal'
pecunia. ar. xiiij. q. v. non sane. Et
hec ē opinio Pla. Alij dicunt q̄ te
net. ff. eo. l. vlt. in fi. a. Geo. in osti
tucōe greca. Et hec ē opio Ber. vt
nōtur ex de vi. a ho. de. clerici offi
cia: a etiā ray. q̄ tuz est in ꝓposito
casu. s. in eo qui ludit volūtarie a p
cadē iura. Sz vt mihi videt vtraq̄
opinio stat: a secda q̄dez opinio. s.
q̄ teneat reddere locū hz vbi legi
bus viuit impia lib⁹ p q̄s a ipsa
opinio ꝓbatur Vbi vero nō sic vi
uit: vel vbi leges l'le abrogate es
sent videt valere ꝓma opinio. s. q̄
detrahat paupib⁹ erogari. Nā cum
ludus sit q̄dam expoliatio nō ꝓt
quis p ipm licite aliq̄d acq̄rere: a
sic non pōt tenere: ꝯ nec illi dz red
dere: q̄ ille nō est dign⁹ vel habere
qui q̄ tuz in se fuit ꝓprimū expolia
re conabat. de factoribꝰ tax illoz
scachoz. aleaz. a hmōi videz. ne
gociatio. ff. viij. A. q̄ incipit. Quid
de factoribus Et ad p̄dicta ꝓnt re
duci q̄ notant in dicta. q. xxiiij. in
su. cō. li. ij. ti. viij. vbi dicit ꝑm Jn
no. in. c. q̄ plerique. ex de imu. ec. q̄
attract⁹ non tenet restituē Intelli
ge illi a quo vicit. vt pz sup. Sz q̄
aliū attraxit: tenet. q̄ dolose fecit
Et similiter qui lusit modicū cā re
creacōis non tenet restituē. Intel
ligē si ludus erat honest⁹ a licit⁹.
al' Luc. vi. dicit Ve vobis qui ride
tis nūc Vñ in eadez. q. xxiiij. dicit
ꝑm ray. Si dicat q̄s q̄ bona intēti
one vel cā recreacōis ludat ad ale
as. faciat hoc sine denarijs aut ac
cipiat vnū de ludis approbatis Et
glo. ray. sup verbo recreacōis dic
argumentū q̄ ludus alee nō est
generaliter ꝓhibit⁹: q̄ pōt ludi bo
no fine: a idō taxilli a alee a scachē
ria ꝓnt fieri bono fine. Sz de hoc
dicetur sup dicto. ff. q̄d de factoribo
Ex p̄dictis ēgo pz. quō quis tene
atur restituere q̄ vicit in ludo. Sz
q̄d si aliqñ vicit a aliqñ p̄didit.
an fiet cōpensatio. Potest dist in
guī vt tū fiat ludus cum eadem p
sona: vel diuersa. Si cum eadem.
Aut ludus est mutat⁹: vt quia p̄
mus fuit licitus. a secūdus illici
tus. a nō fit cōpensatio. q̄ solutū
vni vel etiā eidem ex diuersa cau
sa nō liberat a debito ex alia cau
sa vel cū altero. Eqñ ciui. ac p̄ui
ci. l. vna. Aut ludus non est mu
tatus vt quia vtrq̄ erat illicitus
. s. in quo vicit a p̄didit. a videt q̄
detrahat fieri ꝓpensatio. Nam si sit

dare casu in quo qs nõ teneat re
stituere illi a q vicit rõne paris cau
se turpitudis pot tũ restituere eidem
a restituendo liberatur. vt nõtur in
fin. o. li. ij. ti. viij. q. xxv. ad fine. Et
ido pendo cũ eodem videt ei resti
tuisse p occurrẽti ꝓtitate. Si tuc
fiat cũ diuersa psona nõ fiat. opẽ
satio: qꝰ p interitũ rei morosus de
bitor nõ liberat. l. in re furtiua. ff.
de o. fur. maxie qn ipemet debit
cam interitui. ff. de vb. obli. l. si ex
legati cã. vbi ille tenet q occidit
hoiem quẽ debebat. B

Vxuria Cũ lu

xuria multiplex sit. vt dic
tũ est s. fornicatio. Fi. q est ꝓprius
pctũ. Rep in Tho. ij. ij. q. cliij. Gra
uissimũ inter oia pcta luxurie est
viciũ contra naturã. sicut a Aug. di
cit in li. 8 adulterinis cõiugijs. Et
hoc ideo: qꝰ trãsgreditur illud qd
fm naturã determinatũ est tanꝗ
pnci piũ circa vsũ venereũ. Post
hoc est incest. qui est cõtra natura
lẽ reuerentiã quã debem. psonis
conuictis. Alie autẽ species fit cõ
tra rectam rõnem. tũ ex suppoſiti
one naturaliũ pncipiorũ. Magis
autẽ repugnat racõni qꝰ aliquis
veneris vtatur. non solũ cõtra il
lud qd cõuenit proli generãde: ſ
etiã cũ iniuria prim. a ideo form
catio simplex mima est inter pcs
luxurie. Adulteriũ vero grauius est
ꝓ stuprũ: qꝰ maior iniuria fit in
abusiõe mulieris alterius ptãti
subiecte q tum ad vsum generati
onis ꝓ subiecte ad solaz custodi
am. Vt tũ ꝓ aut aggrauat pvio
lentiã a ido raptus virgis est gra
uior ꝓ simplex stuprũ: a raptus ve
ris ꝓ adulteriũ. Et de tali raptu q
dã habes. Jj. raptor. ij. de stupro ve
ro a adulterio sup. fornicatio. Fi.
a sup. adulteriũ. Hec etiã oia ag
grauant fm rõnem sacrilegij. qn
s. psona deo sacrata rapit. A. Et
hoc sacrilegiũ grauius est incestu.
cũ sit contra diuinã reuerentiã. B. Jtẽ
inter pctã contra naturã grauissimũ
est pctũ testialitatis. s. vbi in. ser
uat debita spes. Post hoc autem est
viciũ sodomiticũ. vbi non seruat debit
sexus. Et de hoc aliquid. Jj.
sodomia. Post hoc autem pctũ
molliciei. ex eo qꝰ nõ seruat debi
tus modus cõcubendi. Magis ãt
si non sit debitus vas ꝓ si non sit
debitus modus. Min. autẽ inter
peccata cõtra naturã est peccatũ
molliciei qd cõsistit in sola emissi
one semis sine concubitu ad alterũ
Et de ista materia satis l. ii. xxxij. q
vij. adulterij.

Qui deflorat virginẽ solu
tam teneat eam ducere:
vel maritare. Re. In foro iudiciali
videtur teneri ad alterum p dicto
tũ. extũ de adul. ca. Sz fm glo. hec
fuit pena antiq. hodie vero sic pu
nit. qꝰ aut ducat eã aut vitiat. q
a sacramẽtis exclusus retrudat
ad pnam in monasterio. de quo
nõ possit egredi. extra de adul. c.
ij. A. Jbi patet qꝰ hec pena prime
dicta obtinet qn seductor nõ vult
stuprata ducere. q casu cõ videt
ꝓ teneat eam dotare. vt eo. ti. c. q

Si aūt p̄ nō vult eā ei dare vl' ip
sa nō vult ōsēntire: tenetur eaz dota
re. vt in dicto. c. q8 non corrigit
sed in diuerso casu loquitur. vt ex
his ptz. et ex tex. et glo. vtriusq;
capli. Et fm glo. ray. in fū. cō. li. iij.
ti. v. q. vi. glosatores p̄ dicta intel
ligūt de raptore qui seducit. seor
sum ducit a domo patris et extra
hit virginē p violentiā. Sz certe eti
amsi non intercueniat violentia. te
netur seductor ad satisfactionem
damni. vt in. c. fi. extra. de iniur. B.
In foro aūt pniali sic agēdū ē fm
wil. Si deflorauit ipam wlūtariā:
non tenetur. q; ille nō seduxit eaz.
Si aūt inuitam vl' seductaz inuīgē
dum est ei q satisfaciat vl' ōponat
cum ea. A. s. ōpositione q̄ pōdat a
libera eius wlūtate. Al' absolut9
nō est tutus in ōscia. ar. l. i. ff. q̄ one
rande. in fine. ff. quaz rez ac. non
datur. B. Similem casum habes in
fra. matrimonium iiij. ff. ij.

Vtz cōsensus in delectatio
nez. s. cogitationis car
nalis absq; hoc q ōsentiatur in ac
tum sit mortale. ff. Sic vt habes su
pra. delectatio.

Vtrū in tactibz et osculis a
huiusmodi sit peccatū mōrale. ff. Rñ. fm Tho. sed a sede.
q. dijij. Osculū. āplexus. vl' tactus.
fm suam rōnē ñ nominat peccatū
mortale. quia possunt absq; libidi
ne fieri vl' ppter ōsuetudinē patrie
vel ppter aliq̄ necessitatē vl' rōna
bilē causā. Sz si fiāt cū libidinosa
delectatione: sunt mortalia. Nā et
solus cōsensus i delectationez mor
talis: ē mortale. vt in precedenti ff.
dicitur. multo magis pgressus ad
actum est mortale. Addi potest se
cūdum Vl. q̄ etiam aspectus libi
dinosus mortale est Math. v. Qui
viderit mulierem ac.

Magister primo
siue doctor p̄mo cōsid. Que
liceat ecclesia cathedralis dz tenere
magistros liberaliuz artiuz ad mi
nus grāmatice q̄ clericos a alios
pauperes gratis instruāt. Et deberet
magistro assignari puentus vnius
prebende. Et eodē modo deberet facere
alie ecclesie quatū sufficiunt facul
tates. In metropolitana ecclesia de
bet vlterius esse magister in theo
logia. et eodē modo recipere puen
tus. nō tū ppter hoc fiat canonic9.
A. Sed tamdiu redditus ipos pci
piat. q̄ diu pstiterit in doctōdo. Oz
si forte de duob9 ecclesia metropo
lis grauetur. theologo iuxē modū
predictuz ipa puideat. grāmatico
vero in alia ecclesia sue ciuitatis si
ue dyocesis q̄ sufficere valeat faci
at prouideri. vt in. c. quia non nul
lis. extra eo. B. xxxv. q. i. di. de q̄bus
dam. extra eo. p totum. A. Preser
tim in. c. vet in dicto. c. quia ñ nul
lis. Nota etiam q̄ a prelatis et ca
pitulis ad theologie studiuz debet
aliqui habiles destinari qui alios
postmodum valeant erudire. qui
bus si ppri prouentus ecclesie nō
sufficiunt. predicti. s. prelati. et ca
pitula necessaria ministrabunt.
Docentes vero in theologica facul
tate dum in scolis studuerint. et

In